Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016
ISBN: 978-606-8624-17-4
Section: Language and Discourse

LEXICAL SEMANTICS BEFORE THE GENERATIVE LEXICON

Ionela Gușatu

Assist. Lecturer, PhD, "Carol Davila" University of Medicine and Pharmacy, Bucharest

Abstract:This paper aims to present methods of describing nouns and noun phrases made up of two nouns. It presents both the methods used before the generative lexicon and emphasizes the usefulness and simplification of the generative lexicon in understanding how words combine in order to form appropriate phrases.

Keywords: semantics, the generative lexicon, noun phrase

James Pustejovsky defineşte lexiconul generativ ca fiind *un set de bază de sensuri de cuvinte, de obicei cu o structură internă mai bogată decât în teoriile anterioare, folosit să genereze un set mai mare de sensuri atunci când unităţile lexicale individuale sunt combinate cu altele în sintagme şi propoziţii*[1].

În lingvistica modernă, cercetarea semantică a lexicului nu a început cu propunerea lexiconului generativ avansată de James Pustejovsky. Înainte de apariţia lucrării principale a lui Pustejovsky, cuvântul a fost investigat din punct de vedere semantic folosindu-se trei metode diferite: metoda mărcilor semantice, metoda structurii aspectuale şi metoda rolurilor semantice. Prima metodă a fost folosită în semantica transformaţională (Katz şi Fodor 1963), a doua, în teoria aspectului lexical (Vendler 1967), iar cea de-a treia în cadrul versiunii extinse a teoriei generative extinse a lui N. Chomsky (în principal, Fillmore 1968).

1. Semantica transformaţională

În semantica transformaţională, sensul lexical este descris ca fiind o structură conceptuală complexă, alcătuită din trei categorii de componente: mărci semantice, mărci distinctive şi restricţii selecţionale.

1.1. Mărcile semantice

Mărcile semantice reprezintă unităţile minimale de descriere a sensului cuvintelor. Acestea sunt folosite în descrierea sensurilor mai multor cuvinte şi sunt echivalentele semelor din semantica structurală. De exemplu, fiind date cuvintele *oaie* şi *capră*, mărcile semantice corespunzătoare acestora sunt ilustrate în (1):

(1) ***oaie***: *animat, mamifer, domestic, rumegător, adult, femelă.*
capră: *animat, mamifer, domestic, rumegător, adult, femelă.*

1.2. Mărcile distinctive

Mărcile distinctive sunt folosite în descrierea sensului unui singur cuvânt şi evidenţiază unicitatea semantică a acestuia. De exemplu, cuvintelor *oaie* şi *capră* le sunt comune mărcile semantice prezentate mai sus (1). Diferenţa dintre aceste două cuvinte este

[1] „a core set of word senses, typically with greater internal structure than is assumed in previous theories, is used to generate a larger set of word senses when individual lexical items are combined with others in phrases and clauses" (Pustejovsky, 1995: 2).

BDD-A25376 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:43 UTC)

dată de marca distinctivă *cu lână* care apare în descrierea cuvântului *oaie* şi de marca distinctivă *cu părul lung* care apare în descrierea cuvântului *capră*.

(2) ***oaie***: *animat, mamifer, domestic, rumegător, adult, femelă, cu lână.*
capră: *animat, mamifer, domestic, rumegător, adult, femelă, cu părul lung*

1.3. Restricţiile selecţionale

Restricţiile selecţionale oferă informaţii despre posibilităţile de combinare semantică dintre două cuvinte. Prin urmare, restricţiile selecţionale specifică subclasele semantice ale elementelor selectate de unitatea lexicală. De exemplu, un verb precum *a behăi* cere un grup nominal subiect [+ animat], iar un verb precum *a picta* cere un grup nominal subiect [+ uman] şi un grup nominal obiect din categoria [+ imagine]: peisaj, portret, etc.:

(3) *a. Oaia behăie.*
**Uşa behăie.*
b. Ion pictează o casă/o oaie.
**Creionul/*peştele pictează o casă.*

În cadrul restricţiilor selecţionale, atât mărcile semantice cât şi mărcile sintactice sunt prezente şi încadrate în paranteze unghiulare. Restricţiile selective ale verbelor *a behăi* şi *a picta* sunt prezentate în (4):

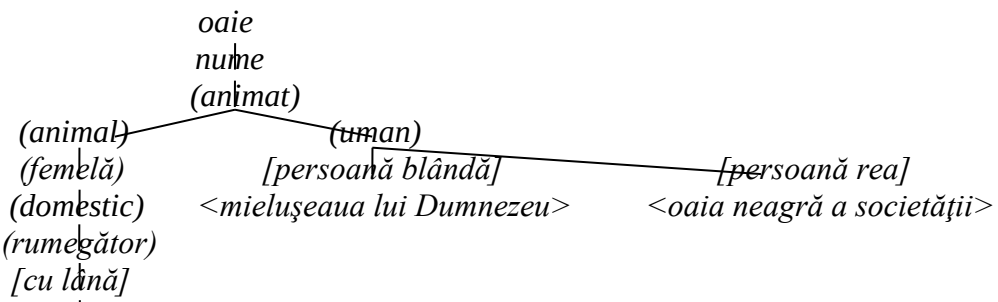
(4) *a behăi* $< N_{[+animat]}, - >$
a picta $< N_{[+uman]}, N_{[+imagine]} >$

În funcţie de aceste trei componente, unitatea lexicală va apărea sub forma unui simbol complex care prezintă mai multe trăsături. De exemplu, simbolul complex *oaie* are următoarele trăsături:

(5) ***oaie*** *[+ N, + numărabil, + comun, + animat, + animal, + domestic, + rumegător, + femelă, + lână]*.

Toate aceste aspecte ale descrierii sensului sunt cuprinse în reprezentarea (în arbore) de mai jos a sensului lexical *oaie* (6):

(6)

[animal domestic, rumegător, crescut pentru lână, carne şi lapte]

Trebuie menţionat că în reprezentarea semantică, mărcile semantice şi restricţiile selective sunt obligatorii, dar mărcile distinctive pot lipsi. În cazul cuvintelor care prezintă mai multe sensuri, precum cel din (6), reprezentarea va avea un număr de ramificaţii direct proporţional cu numărul de sensuri.

În semantica transformaţională, în descrierea sensului lexical, componentele de sens (mai ales mărcile semantice) sunt variate aspecte ale denotatului cuvântului. Acestea prezintă aspecte referitoare la: structura denotatului, felul în care a apărut el, utilizarea lui, apartenenţa lui la o clasă similară de entităţi.

Aşadar, în cazul cuvintelor *oaie* şi *casă*, informaţiile referitoare la structura denotatului sunt: *cap, picioare, copite, lână,* respectiv *uşi, pereţi, camere, acoperiş.* Informaţiile

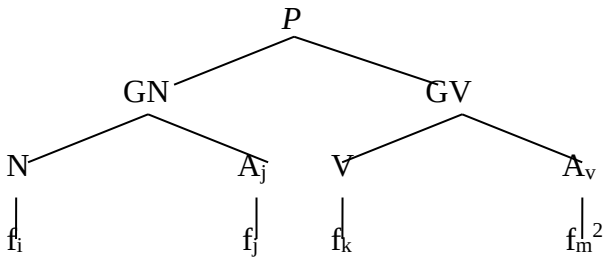
BDD-A25376 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:43 UTC)

referitoare la felul în care cele două entităţi au apărut sunt redate cu ajutorul mărcilor semantice *care se naşte*, respectiv *care se construieşte.* În legătură cu utilizarea lor, mărcile semantice specifice sunt *crescut pentru carne, lapte şi lână*, respectiv *construită pentru a fi locuită.* Cât despre ultimul aspect al denotatului, mărcile semantice specifice sunt *animat (animal domestic)*, respectiv *non-animat (artefact).*

Pentru reprezentarea sensului structurilor formate prin combinarea a două sau mai multe cuvinte avem nevoie de reguli de proiecţie (de amalgamare). Acestea sunt considerate ca o legătură între semantică şi sintaxă deoarece ne ajută să înţelegem modul în care se combină cuvintele (formativele) pentru a forma grupuri sau propoziţii. De exemplu, propoziţia din (7a), reprezentată în arborele din (7b), poate fi interpretată astfel: formativul f_i s-a combinat semantic cu f_j, iar f_k s-a combinat semantic cu f_m pe baza restricţiilor lor selective.

(7) *a.* $f_i \wedge f_j \wedge f_k \wedge f_m$

b.

2. Teoria rolurilor semantice (tematice)

O altă metodă folosită în caracterizarea sensului cuvintelor se referă la rolurile semantice. **Rolurile semantice** descriu relaţia dintre participanţii la un eveniment şi identifică argumentele în funcţie de relaţia semantică pe care o au cu verbul. Un verb precum *a ara* implică doi participanţi, care primesc anumite roluri (Agent şi Temă). De aici rezultă că verbul *a ara* cere două argumente (8):

(8) *Ion* *ară* *câmpul.*
(Agent) (Temă)
GN_1 GN_2

Fillmore (1968) este cel care a oferit o reprezentare lexico-semantică simplă a predicatelor, concepută sub forma unui set de cazuri sau roluri semantice. Conform acestuia, cazurile reprezintă *un set de concepte universale, probabil înnăscute, care identifică anumite tipuri de judecăţi pe care oamenii le pot face despre evenimentele care au loc în jurul lor, şi anume judecăţi despre cine a făcut acţiunea, cui i s-a întâmplat sau ce anume s-a schimbat*[3]. Cel mai important rol semantic îl are **agentul** (8), care este iniţiatorul sau cel care face acţiunea. Acesta se caracterizează prin trăsătura /+ animat/, /+intenţie/, /+responsabilitate/. **Tema** (9a) este asociată verbelor de mişcare sau de localizare. Când avem verbe de mişcare, tema reprezintă ceea ce se mişcă (9a1), iar când avem verbe de localizare, tema este entitatea a cărei localizare este descrisă (9a2). **Pacientul** (9b) reprezintă entitatea care suferă o schimbare. **Experimentatorul** (9c) este entitatea care experimentează o stare psihologică sau

[2] Exemplele sunt date de Ionescu (2011: 181).
[3] "a set of universal, presumably innate concepts, which identify certain types of judgments human beings are capable of making about the events that are going on around them, judgments about such matters as who did it, who it happened to, and who got changed" (Fillmore, 1968: 48).

BDD-A25376 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:43 UTC)

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016
ISBN: 978-606-8624-17-4
Section: Language and Discourse

un eveniment. **Beneficiarul** (9d) este entitatea care beneficiază de pe urma unei acţiuni. **Instrumentul** (9e) reprezintă obiectul cu care s-a făcut acţiunea. **Locaţia** (9f) prezintă locul acţiunii. **Scopul** (9g) reprezintă entitatea spre care pleacă ceva, **sursa** (9h) reprezintă entitatea de la care se pleacă, iar **calea/traseul** (9i) reprezintă traiectoria unui obiect.

(9) *a.1. Cartea a căzut.*
2. Cartea este pe bancă.
b. Ion a rupt cartea.
c. Ion este fericit.
d. Am gătit pentru tine.
e. Ion a tăiat copacul cu toporul.
f. Ion a pus cartea pe bancă.
g. Ion s-a dus la şcoală.
h. Ion a scos cartea din ghiozdan.
i. Ion a alergat prin tunel.

Din cele prezentate mai sus reiese că această selecţie este relevantă în clasificarea verbelor. Astfel, pentru un verb precum *a sparge* rezultă următoarea descriere lexicală:

(10) ***a sparge < (Agent), Pacient, (Instrument)>***
Ion a spart balonul cu un ac. < Agent, Pacient, Instrument>
Acul a spart balonul. < Instrument, Pacient>
Balonul s-a spart. < Pacient >

Rolurile semantice sunt strâns legate de cadrul de subcategorizare:

(11) *Ion a spart balonul cu un ac.* *< Agent, Pacient, Instrument>*
[GN GPrep]

3. Teoria aspectului lexical

În timp ce Fillmore se ocupă de descrierea participanţilor la un eveniment, Vendler (1967) şi Dowty (1979) se axează pe descrierea evenimentelor**.** Aceştia prezintă evenimentele în funcţie de **aspect**, adică de felul în care vorbitorul percepe situaţia: completă sau incompletă, începută sau terminată, repetitivă sau unică. Ţinând cont de valoarea aspectuală a evenimentelor, rezultă următoarele clase de verbe: stări (*states*), activităţi (*activities*), îndepliniri (*achievements*) şi realizări (*accomplishments*).

(12) *a. a şti, a crede, a iubi*
b. a alerga, a merge , a înota
c. a găsi, a recunoaşte, a pierde
d. a picta un tablou, a face un scaun, a desena un cerc

Din exemplul (13) observăm că fiecare clasă prezintă proprietăţi unice: *+/-dinamic, +/-durativ, +/- telic*.

(13)

Stări	***Activităţi***	***Îndepliniri***	***Realizări***
[- dinamic]	*[+ dinamic]*	*[+ dinamic]*	*[+ dinamic]*
[+durativ]	*[+ durativ]*	*[- durativ]*	*[+ durativ]*
[- telic]	*[- telic]*	*[+ telic]*	*[+ telic]*

Pe lângă aceste trăsături, cele patru clase de verbe mai prezintă câteva deosebiri. Stările (*states*) nu pot apărea la imperativ, nu pot fi folosite împreună cu adverbele *în mod deliberat, cu grijă* şi nu pot fi complementele verbelor *a forţa* şi *a convinge*:

(14) **Ştii răspunsul!*
**Ion a ştiut răspunsul în mod deliberat.*
**Ion a forţat pe Maria să ştie răspunsul.*

Activităţile (*activities*) nu pot apărea alături de adverbele de timp care încep cu *în*:

BDD-A25376 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:43 UTC)

(15) **Ion a mers într-o oră. vs. Ion a mers (timp de) o oră*[4].

De asemenea, Dowty (1979: 58-59) menţionează că îndeplinirile (*achievements*) nu se pot combina cu adverbe de timp durative sau cu adverbe precum *în mod deliberat, atent, vigilent, ascultător* şi nu pot fi complementele verbului *a termina:*

(16) **Ion a găsit greşeala o oră.*
**Ion a găsit greşeala în mod deliberat.*
**Ion a terminat de găsit greşeala.*

Cât despre realizări (*accomplishments*), acestea devin ambigue când apar alături de adverbul *aproape.* În (17) avem două interpretări: 1) Ion a avut intenţia de a picta un tablou dar s-a răzgândit şi a făcut altceva şi 2) Ion a început să picteze şi aproape a terminat.

(17) *Ion aproape a pictat un tablou*[5].

Categoria aspectului joacă un rol important atât în descrierea verbelor cât şi a substantivelor care provin din acestea. Importanţa aspectului constă în evidenţierea legăturii dintre verbe şi substantivele deverbale. De exemplu, verbelor de stare precum *a iubi* le corespunde numele de stare *iubire,* verbelor de activitate precum *a dansa* le corespunde numele de activitate *dans*, verbelor de îndeplinire precum *a pierde* le corespunde numele *pierdere,* iar verbelor de realizare precum *a construi* le corespunde numele *construcţia.*

Concluzie asupra semanticii lexicale înainte de apariţia lexiconului generativ

Tabloul schiţat mai sus nu este întâmplător: fiecare dintre cele trei teorii este valorificată în proiectul lexiconului generativ, chiar dacă în forme diferite şi cu ponderi diferite.

Importanţa proiectului lui Pustejovsky nu stă însă numai în sinteza pe care lexiconul generativ o realizează. Finalitatea lexiconului generativ este diferită de cea a teoriilor structurii lexico-semantice. Lexiconul generativ este destinat să rezolve probleme pe care teoriile descrise aici mai sus nu puteau să le rezolve pentru că nici măcar nu exista conştiinţa că astfel de probleme există.

BIBLIOGRAPHY:

Chomsky, Noam, *Lectures on Government and Binding: The Pisa Lectures.* Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 1993.

Dowty, David, *Word meaning and Montague Grammar,* D. Reidel, Publishing Company, Dordrecht, 1979.

Fillmore, Charles. *The case for case.* In Bach, Emmon & Harms, R. (eds.) *Universals in linguistic theory* New York: Holt, Rinehart and Winston, 1-90, 1968.

Ionescu, Emil, *Manual de lingvistică generală.* Editura All, Bucureşti, 2011.

Katz, Jerrold J. şi Fodor, Jerry Alan, *The structure of a Semantic Theory,* Language 39, 170-210, 1963.

Pustejovsky, James, *The Generative Lexicon,* The MIT Press, Cambridge, Mass., 1995.

Vendler, Zeno, *Verbs and times.* In Linguistics in philosophy. Z. Vendler, 97-121. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1967.

[4] Exemplele (12) – (15) sunt cele date de Dowty (1979: 54-56).
[5] Exemplul este dat de Dowty (1979: 58).

BDD-A25376 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:43 UTC)